

Terveydenhuollon palveluvalikoimaneuvoston päätös oireettomalle henkilölle kariksen varhaiseksi toteamiseksi tehtävän bitewing-röntgentutkimuksen kriteereistä

Johdanto

Suun krooniset tulehdukset, karies ja kiinnityskudossairaus (parodontiitti), ovat pääosin oireettomia tai vähäoireisia ja pääsevät siten helposti etenemään huomaamatta ja voivat edetessään aiheuttaa muita vakavia sairauksia. Karies on mikrobivälitteinen sairaus. Se aiheuttaa eriasteisia hampaan kovakudosvaurioita ja voi hoitamattomana johtaa hammasperäisen infektion syntyyn. Sen estämiseksi on tärkeää löytää karies riittävän varhaisessa vaiheessa. Hampaan kovakudosvaurion toteamiseksi saatetaan tarvita bitewing-röntgenkuvausta, jossa kuvattava pitää kuvaa otettaessa pientä röntgenfilmiä hampaitensa takana. Tämän röntgentutkimuksen oikeutusta oireettomille henkilöille ei ole aiemmin kansallisesti arvioitu.

Tausta

Joulukuussa 2018 voimaan tulleen säteilylain (859/2018) 111 §:n perusteella lääketieteellisen säteilyaltistuksen oikeutuksesta on laadittava kyseistä henkilöä koskeva erityinen kirjallinen perustelu silloin, kun oireettomaan henkilöön kohdistuva taudin varhaista toteamista varten tarvittava säteilyaltistus ei ole osa seulontaohjelmaa. Perustelun laatimisessa on noudatettava palveluvalikoimaneuvoston laatimia tutkimukseen pääsyn kriteerejä, mikä vaatimus koskee myös yksityisestä terveydenhuollosta annetussa laissa tarkoitettuja terveydenhuollon palveluja. Säteilylaki on voimassa koko Suomessa Ahvenanmaa mukaan lukien. Säteilylailla pannaan täytäntöön säteilyturvallisuusdirektiiviä 2013/59/Euratom.

Kariksen aiheuttamalle hampaiden reikiintymiselle altistavat riittämätön itsehoito, huono suuhygienia, sokeripitoinen ravinto ja tiheät ateriovälit sekä vähentynyt syljeneritys. Kariksen varhaisella havaitsemisella ja vaurioiden etenemisen pysäyttämällä voidaan välttyä paikkaus- tai jopa juurihoidolta. Kariesvauriot etenevät usein oireettomina paikkausta vaativiksi, ja oireilu voi alkaa vasta, kun hammasperäinen infektio on jo syntynyt. Näönvarainen tarkastus on riittämätön hammasluuhun (dentiiniin) ulottuvien kariesvaurioiden havainnointiin, erityisesti poskihampaiden välipinnoilla.

Tavoitteet

Näiden kriteerien tarkoituksena on linjata bitewing-röntgentutkimuksen edellytyksiä ja karsia turhia tutkimuksia. Nyt esitetyt kriteerit on laadittu tieteelliseen näyttöön perustuen oireettoman henkilön kariksen varhaiseksi toteamiseksi. Kriteerit koskevat koko suomalaista väestöä.

Kirjallisuuden perusteella havaittiin bitewing-röntgentutkimuksen olevan näönvaraista tutkimusta luotettavampi havaitsemaan hammasvälipintojen kariesvaurioita ja arvioimaan niiden syvyyttä ja laajuutta. Bitewing-röntgentutkimuksen tarkkuuden todettiin olevan suuri erityisesti hammasvälipinnoilla, mutta herkkyuden olevan tarkkuutta pienempi. Bitewing-röntgentutkimuksella todettiin olevan vähäinen riski vääriin positiivisiin löydöksiin.

Röntgenkuvausta ei tarvita, jos kliinisesti (kuituvaloa tai muuta menetelmää kuin röntgenkuvausta käyttäen) voidaan riittävän luotettavasti todeta, että karies on vain kiilteen alueella. Käytännössä tämä tulee kyseeseen, jos karies on vapaalla pinnalla ja muutenkin hyvin tutkittavissa. Matalan riskin potilasryhmissä seulontakuvauksista ei ole todettu hyötyä. Yksiselitteistä suositusta kuvausvälistä ei kirjallisuuden perusteella voida antaa. Oireettomalle henkilölle ei katsota perustelluksi tehdä bitewing-röntgentutkimusta useammin kuin vuoden välein. Bitewing-röntgentutkimuksen tarvetta pitää arvioida yksilöllisen kariesriskin perusteella. Palveluvalikoimaneuvosto on aiemmin antanut suosituksen ”Huonon suuhygienian aiheuttaman sairastumisriskin pienentäminen omahoidon tuella ja elintapaohjauksella korkean riskin potilailla”, jossa määritellään riskitekijöitä.

Vastausohjeet vastaanottajille

Terveystieteiden tutkimuskeskuksen palveluvalikoimaneuvosto pyytää lausuntoanne Terveystieteiden tutkimuskeskuksen palveluvalikoimaneuvoston päätöksestä "oireettomalle henkilölle kariksen varhaiseksi toteamiseksi tehtävän bitewing-röntgentutkimuksen kriteereistä".

Myös muut kuin Jakelu-kohdassa mainitut tahot voivat antaa lausunnon.

Lausunnot pyydetään antamaan vastaamalla lausuntopalvelu.fi:ssä julkaistuun lausuntopyyntöön. Lausuntoa ei tarvitse lähettää erikseen sähköpostitse tai postitse.

Lausuntopalautteen käsittelyn helpottamiseksi Terveystieteiden tutkimuskeskuksen palveluvalikoimaneuvosto pyytää, että lausunto jaotellaan lausuntopyyntöön ilmoitettujen väliotsikoiden mukaisesti.

Lausunnon antaakseen vastaajan tulee rekisteröityä ja kirjautua lausuntopalvelu.fi:hin. Tarkemmat ohjeet palvelun käyttämiseksi löytyvät lausuntopalvelu.fi:n sivulta Ohjeet > Käyttöohjeet. Palvelun käyttöönoton tukea voi pyytää osoitteesta lausuntopalvelu.om@om.fi.

HUOM. Kaikki annetut lausunnot ovat julkisia ja ne julkaistaan lausuntopalvelu.fi:ssä.

Aikataulu

Lausunto pyydetään toimittamaan Terveystieteiden tutkimuskeskuksen palveluvalikoimaneuvostolle viimeistään 4.11.2022.

Valmistelijat

Lisätietoa määräysehdotuksesta antaa johtava asiantuntija Ritva Bly, puh. +358 295 163 039, etunimi.sukunimi@gov.fi tai pääsihteeri Kati Koskinen, puh. +358 295 163 286, etunimi.sukunimi@gov.fi

Liitteet:

[kriteerit bitewing.pdf](#)

[Bitewing_valmistelumuihistio .pdf](#)

[kriterier bitewing.pdf](#)

[Bitewing beredningspromemoria.pdf](#)

Jakelu:

Hammas & Hammas Pääkaupunkiseutu Oy
Hammas Hohde Oy
Hammaslääkäriasema Helmiäinen Oy
Hammaslääkärit Piirainen Oy
Helsingin ja Uudenmaan Sairaanhoidopiirin kuntayhtymä HUS
Diagnostiikkakeskus
Helsingin kaupunki
KotiHammas Oy
Kuopion Hammaskulma Oy
Lääkäriliitto
Mehiläinen Oy
Mehiläinen Oy
Oral Hammaslääkärit Oyj
Oral Hammaslääkärit Oyj
Oulun ammattikorkeakoulu Oy
Pihlajalinna Lääkärikeskukset Oy
Pirkanmaan Sairaanhoidopiirin kuntayhtymä
Kuvantamiskeskus radiologia
PlusTerveys Hammaslääkärit Oy
PlusTerveys Hammaslääkärit Oy
Pohjois-Pohjanmaan Sairaanhoidopiirin kuntayhtymä
Oulun yliopistollinen sairaala / Radiologian klinikka
Pohjois-Savon Sairaanhoidopiirin kuntayhtymä
Kuopion yliopistollinen sairaala
Kuvantamiskeskus, Kliininen radiologia
Potilasvakuutuskeskus
Reumaliitto
Sairaalafyysikot ry

Seinäjoen Helmident Oy
Suomen hammaslääkäriliitto Apollonia ry
Suomen Luustoliitto ry
Suomen Radiologiyhdistys ry
Suomen Röntgenhoitajaliitto ry
Suomen Syöpäyhdistys ry
Suomen Terveystalo Oy
Säteilyturvallisuuskeskus
Säteilyturvallisuusneuvottelukunta
Säteilyturvallisuusneuvottelukunta
Tmi Eija Tiainen-Ikkela
Tuki- ja liikuntaelinliitto ry
Varsinais-Suomen Sairaanhoidopiirin kuntayhtymä
Varsinais-Suomen kuvantamiskeskus (TYKS)
AD2-Röntgen
Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö sr
Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö sr
Hervannan hammashoitoasema
Ålands Hälso- och Sjukvård Specialsjukvården

1. Soveltamisala

- Lausuntonne ehdotetusta kohdasta

2. Kriteerit

Lausuntonne ehdotetusta kohdasta

3. Voimaantulo

Lausuntonne ehdotetusta kohdasta

4. Valmistelumuistio

Lausuntonne ehdotetusta kohdasta

5. Muuta havaittavaa

Huomionne

Pikkujämsä Sirkku
Sosiaali- ja terveysministeriö

Bly Ritva
Sosiaali- ja terveysministeriö